

ፍልጠት ዝሰፍር 'ንቢይ'!

ተጋዳላይ ተኸለብርሃን (ዶ/ር)

አብ ሕታም መበል ፋፋ ሕታም ወራይና **አብ እትበሃል መጽሔት ትግርኛ** ምስ ማኔጂንግ ዳይሬክተር እታ መጽሔት ጌታቸው አረጋዊ አብ ዝገበርኩዎ ቃለ መሕትት ንባዕሎም “ ማህበር አግአዚያን” ብዝተባህለ ስም ሂቦም ዝንቀሳቆሱ ሰባት፡ ተጋሩ ብዝምልከት ዘልዕልዎም ሓሳባት ተሞርኪሱ ዘለኒ ምልክታ (Reflection) ክገልፅ ንዘቕረበለይ ሕቶ ጥቕልል ብዝበለ መንገዲ እዘን ዝስዕባ ጉዳያት አልዒላ ምንባረይ ይዝክር፡-

1. “አግአዚያን” ዝተባህለ ናይ ታሪኽ አምር (Social Construct) አለዎ ንፈተሽ ዝተባህለ እንተኾይኑ ሳይንሳዊ ብዝኾነ መንገዲ ክፅናዕን ብመንጽር አብ ምስጓም ሕብረተሰባዊ ዕብዮት ብዝህልዎ ረብሓ ክምዘን ክምዘለዎ
 2. ፖለቲካዊ ምንቅስቃስ ንምፍጥር ዝተልዕለ ጉዳይ እንተኾይኑ ድማ አብ ኢትዮጵያ ዝግበር ምንቅስቃስ ክምዚኑ መጠን ካብ ሕብረተሰብ ወይኡ ሕግን ስርዓትን ብዝተኸተለ መንገዲ እስካብ ዝኸይ ሕገ መንግስታዊ መሠል ምዚኑ።
 3. ከይኑ ግን ንባዕሉ ናይ አግአዚያን ምንቅስቃስ መራሒ ገይሩ ዝሓሰብ ብናይ ዩቲዩብ ሽሙ ተስፋፅዮን እንተዘይተጋግዦ ብናይ ወለዱ ሓቀኛ አፀዋውዓ ድማ “እዮብ” ካብ ዝተባህለ ኤርትራዊ አበሃህላን ቅዋምን አንፃር ክዕቀን እንከሎ በዘን ዝስዕባ ምኽንያታት እቲ ሓሳብ **ናይ ሕብረተሰብ ምዕባላን ክውንነትን ንድሕሪት ንምጉታት ይውዕል** ክምዘሎ ምርዳእ አገዳሲ ምዚኑ።
- ሀ. ብናይ ተስፋፅዮን አረኣእያ ህዝቢ ትግራይ ማለት እቲ ብአሽሓት ዓመታት ዝተሃንጸ ናይ ኩናማ፣ ሳሆን ትግርኛን ተዛራቢ ውሁድ መንነት መግለጺ እንተይኮነስ ናይ ቋንቋ ትግርኛ ተዛራቢ ክፋል ሕብረተሰብ መንነት ጥራሕ ጌሩ ዝቐፀር፤ ክምዘውን ትግራዊነት ብሃይማኖት ዘይፈላለ ፅኑዕ መሰረት ዝሃነፀ መንነት እንተይኮነስ ምስ ሓደ ዓይነት ናይ ሃይማኖት ክፋል ጥራሕ ዝተአሳሰረ መንነት ጌሩ ዝርኢ ክፋፋላይን ፀረ ህዝብን ቅዋም ብምዚኑ
- ለ. ኢትዮጵያዊነት ናይ ተጋሩ መንነትን ኩርዓትን መግለጺ እንተይኮነስ ናይ ሕሶት መንነትን መከራን መግለጺ ጌሩ ዝስእል፤ ተስፋ ህዝቢ ትግራይ አብቲ ብቐልሲ ኩሉም ህዝብታት ኢትዮጵያ እትህነፀ ዘለ ማዕርነታዊ ሓድነት ዝዓሰላ ኢትዮጵያ እንተይኮነስ ልብን አእምሮን ዘዕበዩ ህዝቢ ትግራይ አንኢሱ ናብ ቁሽት ቀይሕ ባሕሪ ዝሸጉጉ ድሑርን ተበላዒን አተሓሳስባ ምዚኑ

ሐ. ንህዝብታት ኢትዮጵያ ከም ሕንጉዳይን ናይ ህዝቢ ትግራይ ታሪኻዊ ፀላእቲን ጌሩ ዝሰብኸ ፀረ ህዝብን ሰብን አተሓሰስባ ምዃኑ

መ. ወዲሰብ ዝብፀሖ ወዳዳዊ ሕብረተሰባዊ ምዕባላ ክሒዱ ንድሕሪት ናብ ዘበን እኒ እኒ (Stone Age society) ክመልስ ዝፅዕር ድሑር አተሓሰስባ ምዃኑ ገሊፀ ነይረ

እዮብ ወይ ካዓ ተስፋፅዮን ነቲ ናተይ ናይ ሓሳብ ነፀብራቕ መበገሲ ጌሩ **“ዘይፈልጥ ክንሱ ዝፈልጥ ኮይኑ ዝስምዖ”** ብዝብል ብዮቲዩብ ዝሃቦ መልሲ አሎ። አብዛ ሐፃር ፅሕፍቲ እዚአ ነቲ ንሱ (ተስፋፅዮን) ዝተዛረቦ ኩሉ ትሕዝቶ መልሲ ንምሃብ አይደለኹን፤ ይኹን ምበር ነቲ **ናይ ተስፋፅዮን አተሓሰስባ መሠረት ኮይኑ ዘገልግል ዘሎ እምነታቱ (Assumptions) ክሓትት ሃቂነ ዘቕረብኩዎ** ምዃኑ ንመንበብቲ ክሕብር ይፈቱ።

ብመጀመርታ ተስፋፅዮን ነታ ሒዝዎ ዘሎ ፕሮጀክት አብ ሽቶ ከብፀሕ ዘርእዮ ዘሎ ተገዳሽነት ሙሉእ ግዚኡ ድዩ ወፊዩስ ዋላ ትርፊ ግዚኡ ተጠቐሙ? ዝብል ሕቶ ብዘየገድስ ክድንቕ ይፈቱ። ቀዳላ ናይ ሓይ ሓሳብ ብሉፁነት ዝረጋገፀ ብዝተፈላለዩ ናይ ስነ ሞገት ሓሳብ ተፈቲኑ እንትሓልፍን ቅቡልነት እንትረክብን ከምኡውን ካብቲ እቲ **ነቲ ሓሳብ ዘፈልፈለ ሰብ ነፃ እንትወፅእን** ጥራሕ ምዃኑ ተረዲኡ ተቓውምታት ንክተአናግድ ድለውነት ክህልዎ ከተሓስቦ ይፈቱ።

ብምስዓብ ተስፋ ፅዮን ካብታ መልሲ ንምሃብ ዝተጠቐመላ አርእስቲ ጀሚረ ዝተወሰኑ ሕቶታት ክልዕልን **ንሓሳብ መርመርቲ ግዳሳት ሰባት ከወክስ ይፈቐደላይ።**

“ዘይፈልጥ ክንሱ ዝፈልጥ ኮይኑ ዝስምዖ” ዝብል ተስፋፅዮን ዝተጠቐሞ አርእስቲ ብሕቶ እስኪ ንመርምሮ

- **ዘይፈልጥ ክንሱ ዝፈልጥ ኮይኑ ዝስምዖ ተኸለብርሃን** ምዃኑ መን እዩ ፈሊጥዎ?
- ዝፈልጥ ኮይኑ ዝስምዖ ሰብ እንተሃሊዮ እቲ ዝስምዖ ሰብ ዘይፈልጥ ምዃኑ ዝፈልጥን ፍልጠት ዝሰፍር ነቢይን አሎ ማለት ድዩ?

- ንተስፋፋይን ፍልጠት አብ ማሕበረሰብ እንታይ እዩ? ፍፁም ወይስ ተነፃፃሪ? ካብ ውልቀ ሰባት ዝፍልፍልን ካብ ላዕሊ ናብ ታሕቲ ዝፈስስ ነገር ወይስ ሕብረተሰባዊ ህያውነት ዘለዎ ክይዲ? ኩሉ ግዜ ዝህነጽን ዝዓብን ወይስ ተመሊሱ ዝሓደረ ውዳእ ነገር? ወዘተረፈ

ብናተይ ምልክታ ፍልጠት ተነፃፃሪን ኩሉ ጊዜ ዝምዕብልን ናይ ሕብረተሰባዊ ህያውነት ነፀብራቕን ከምኡ ውን ብለዘባን ምይይጥን (interaction and discussion) አብ ዘይቋርፅ መስርሕ ዝህነጽ (Social construction) እምበር ሓይ ምሁር እዩ በሃሊ ወይ ድማ ይፈልጥ እዩ በሃሊ አፈልፊልዎ ናብቲ ዘይፈልጥ ከም ማይ ዝምላእ ነገር አይመስለንን። ካብዚ አንፃር እዛ ናይ ተስፋፋይን አርእስቲ በዘን ዝስዕባ ምክንያት ስክፍታታት ፈጠራትላይ አላ

- ተስፋፋይን ፍልጠት ሓንቲ እያ፤ ንሳውን እታ አነ ዝብላ እያ፤ ስለዚ ሱኽ ኢልኩም አድምፁኒ ይብለና ዘሎ ይመስል። ብናይ ተስፋፋይን ምልክታ ፍልጠት ብልዝብን (interaction) ምይይጥን (dialogue) እትዓቢ ህያውነት ዘለዎ ነገር ዘይኮነትስ ናይቲ ሓሳብ ዘበገሰ ሰብ ቀዋሚት ንብረትን ብዘላቂ ካብኡ ጥራሕ ናብ ታሕቲ እትፈስስን ነገር እያ።

- ብናይ ተስፋፋይን ምልክታ “አግአዝያን” ዝምልከት በዓል ንብረት ከይኮነ ንሱ ከምህር ንሕና ክንመሃር፣ ንሱ አንፈት ከትሕዝን ክገርሕን ንሕና ክንግራሕ፣ ንሱ ናይ ፍልጠት ዘውዲ ሰቂሉ ፈረስ ክስርር ንሕና ደድሕረኡ ከም ማይ ክንፈስስ ይደሊ አሎ ማለት እዩ።

አብቲ ብዩቱዩብ ዝለቐቐ መልእኽቲ ቅድሚ እቲ ምላሽ ምሃቡ ንህዝቢ ትግራይ ዝሃቦ ማዕዳውን ተስፋፋይን ካብ ህዝቢ ትግራይ ንላዕሊ ልቢ ከምዘጥረዩ ክነግረና ፈቲኑ እዩ። እዚ አብዝሓለፈ ሰሙናት አብ ናይ ኢትዮጵያ ዩኒቨርስታት ተፈጢሩ ዝነበረ ሽግራት መበገሲ ብምግባር ተስፋፋይን እዘን ዝስዕባ ሰለስተ ማዕዳታት ለጊሱልና አሎ።

1. አብ ተጋሩ ዝኾነ ዓይነት ተፅዕኖ ይፈጠር ተምሃሮን መናእሰያት ተጋሩ ብትዕግስቲ ክሓልፍዎ ከምዝግባእን ፀገማቶም ብውድቦም ህወሓት አቢሎም ንምፍታሕ ክንቀሳቀሱ ክምዘለዎም
2. ህወሓት ካብ ትግራይ ወፃኢ ተመዲቦም ዘለው ተጋሩ ናይ ዩኒቨርስቲ ተምሃሮ ከምቲ አህዴድ ናይ አሮሞ ተምሃሮ ናብ ጅጅጋ ከይኸዱ ዝወሰዱ ስጉምቲ ናብ ትግራይ ክመልሱም ከምዝግባእ
3. እቲ ዝረአ ዘሎ ሽግር ኢትዮጵያ ትብሃል ሃገር ፅውፅዎይ ምኪናን ከምዘዩላን ትመሊውን ከምዘይነበረትን ተፈሊጡ ተጋሩ ዝመሰበሉት ትግራይ ከሃንፁ ከተኩሩ ከምዘለዎም ዝብል እዩ።

ተስፋፋዮችን ቅድሚያ ለሆኑ ህወሓት ንህዝቢ ትግራይ ናብ ፀገም ዘውደቐ ውድብ እዩ እናበለ ፀኒሉ ሓዚ ከም ውዳብ ተጋሩ ጌሩ ምግላፀ ናይ ሓሳብ ሽኽል አልበነት ዘስምዕ እኪ እንተኾነ ካብተን ማዕዳታት ኣብ ቐፅሪ ሓደ ዝተቐመጠት ትድገፍ ሓሳብ ኮይና ረኺቢያ ኣለኹ። እተን ክልተ ማዕዳታት ግን ኣብታ ፀገማ ዘይትሓብእ ኢትዮጵያ ዘጋጠመ ግዝያዊ ስነልቦናዊ ፀቕጢ ብምምዝማዝ ህዝቢ ትግራይ ተስፋዮን ናይ መንነቱ ኣካልን ካብ ዝኾነ ኢትዮጵያዊነት ንምንፃል ዝተወጠነ ፍሕሶ ስለዝኾነ ብናይ ተጋደልቲ ኣበሃህላ “ኣንጠርናካ ኣለና” ብዝብል ምዕፃው ዝከኣል ዋላ እንተኾነ እዘን ዝስዕባ ሕቶታት ብምልዓል ናይ ተስፋፋዮን ፕሮጀክት ብዕምቕት ክንፍትሽ ይዕድም።

1. ተስፋፋዮን ከምቲ ንሱ ንነብሲ ርእሱ ዝምዝና ካብ ህዝቢ ትግራይ ንላዕሊ ዝተርጎሞ ልቢ ስለዘጥረዩ ድዩ ንማዕዳ ዝሃፀፀ ዘሎ?
2. ህዝቢ ትግራይ ናይ መንነቱ መግለጺን መሠረቱን ካብ ዝኾነት ሃገር ነፃልካ ናብ ከረጢት ኤርትራ ኣእትዩ ንክሓስብ ዝግበር ዘሎ ስነ ኣእምሮአዊ ኩናትካ ናይ መን ፕሮጀክት እዩ?
3. እዚ ፕሮጀክት እዚ ንተስፋፋዮን ናይ ሙሉእ ጊዜ ስርሑ ድዩ ወይስ ናይ ትርፊ ጊዚኡ ስርሑ? ናይ ሙሉእ ጊዚኡ ፕሮጀክት እንተኾይኑ እንተዘየሰረሕኻ ንሓንቲ ለይቲ እኪ ክትሓድር ኣብ ዘይከኣለላ ኣውሮጳ ኮይኑ ከመይ ይነብር? መንክ እዩ ዝምውሎ ዘሎ?
4. ብሓደ ገፅ ብእኒ ተስፋዩ ገብረኣብ ዝምራሕ “**ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ተጋሩ ልዕልነት ነገሱ**” ዝብል ሕምስምስ ብምፍጣር ህዝቢ ትግራይ ምስ ካልኣት ኢትዮጵያውያን ኣሕዋቱ ንምንኻስ ዝተወለዐ ወፍሪ ብኻልኢ ገፅ ድማ ብተስፋፋዩን ዝምራሕ “**ተጋሩ ብሉፃትን ስልጡናትን ህዝቢ ኢኹም ምስ ዘይመፃምድኹም ኢኹም እትነብሩ ዘለኹም ስለዚ ንዑ ምሳና ተፀንበሩ**” ብዝብል ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዘነፃፀረ ናይ ስነ ኣእምሮአዊ ኩናት ብድሕሪት መን እዩ ዝመርሖ ዘሎ? ዝብሉን ካልኣትን ሕቶታት ኣልዒልካ ምርኣይ ኣድላይን እዋናውን ጉዳይ እዩ ኢላ ይሓስብ።

ተስፋዩ ገብረኣብ ናይ ፕረዚዳንት ኢሳያስ ኣፈወርቂ ስነ ኣእምሮአዊ ኩናት ፕሮጀክት መፈፀሚ ምኃኑ ፀሓይ ዝወቐፆ ዓዲ ዝፈለጡ ሓቂ ስለዝኾነ ተወሳኺ ምርመራ ኣይድልዮን ኢላ ይኣምን። እቲ ኣገዳሲ ጉዳይ ግን ናይ

ተስፋፋይን ፕሮጀክት ምስ ናይ ተስፋይ ገብረአብ ወፍሪ ዘለዎ ምትእስሳር እንታይ እዩ? ዝብል እዩ። እንተኸማይ ምፅሓፍ ዘይለመደ ተስፋፋይን ዩቲዩብ ተጠቂሙ ጎበዝ ፀሓፊ ዝኾነ ተስፋይ ገብረአብ ድማ ብሊትሬቸር አቢሉ ካብ ምግላጻም ዝሓለፈ ትሕዝቶኡምን ዕላመኡምን ሓደ እዩ። ኩሉም ኢትዮጵያ እትብሃል ዓዲ እንተኪኢሎም ክትበታተን ብምግባር እንተዘይኪኢሎም ድማ ብምድኻምን አብቀፃሊ ነውዒ ብምፅማድን ብምስለ ፕረዚዳንት ኢሳያስ ዝተቐረፀት ጎብለል ዘባዊ ግዝአት (Regional empire) ንምፍጣር እዩ ዕላማኡም። ካብዚ ዝሓለፈ አብ ሞንጎ ፕረዚዳንት ኢሳያስ፣ ተስፋፋይንን ተስፋይ ገብረአብን ዘገርም ናይ ስብእና ምምስሳልውን ምዕዘብ ይካኣል። ኩሉም ንባዕላቶም ፍልጠት ዝሰፍሩ ናይ ዓለም ነቢያት ገይሮም ዝቆፅሩን አብ ፅውፅዎይ ዝነብሩን አምባገነናት ምኺኖም፤ ከምኡውን ንሰብን ሕብረተሠብን ክብሪ ዘይብሎምን ዝፅዩፉን ናይ ስብእና ሕሙማት (Psychopaths and sociopaths) ምኺኖም እዩ።

ተጋዳላይ ተኸለብርሃን (ዶ/ር)